

LIBER DUODECIM QUÆSTIONUM

In quibus præcipue quæritur

Num sanctus archangelus Michael beato Petro apostolo, an Petrus Michaeli præcedat.

(Ex cod. ms. inelytæ carthusiæ Gemnicensis in Austria, exprompsit ven. D. P. Leopoldus Wydemann; edidit. R. P. Bern. PEZIUS, *Thes. Anecd. t. II, p. i, col. 199.*)

PROLOGUS.

Thomæ, splendore sapientiæ rutilo, Honorius videre faciem Domini in júbilo. Quæstionem, ut reor, multis optabilem, nuper a nobis utcunque solutam, optimum duxi tuo iudicio mittere examinandam.

Duo in itinere casu convenerunt, quorum unus canonicus, alter erat monachus: ineundo quæsivit uterque ab altero, quis vel unde esset? Canonicus dixit se esse beati Petri; monachus vero dixit se esse sancti Michaelis archangeli; canonicus dixit, dominum suum digniorem, utpote Ecclesiæ principem, et cœli janitorem. Monachus econtra affirmavit, dominum suum celsiorem utpote angelum, et hunc paradisi præpositum. Cumque uterque suam partem tali ratione vel auctoritate roborasset, quidam seiscitati sunt a nobis, cui eorum palma dari debuisset. Quibus tunc breviter viva voce pro tempore respondi, sed ipsis petentibus Scripto totam quæstionem edidi.

SUMMA XII QUÆSTIONUM.

In hac evangelica quæstione solvuntur duodecim quæstiones.

I. Quod Deus Pater omnia simul in Filio fecit, et quod hic mundus sensibilis illius archetypi umbra sit.

II. Quod universitas in modum citharæ sit disposita, in qua diversa rerum genera in modum chordarum sint consonantia.

III. Quod sicut nullum genus pro altero, sed pro seipso sit conditum: ita homo non pro apostata angelo, sed pro seipso sit conditus; et ideo si nullus angelus cecidisset, homo tamen suum locum in universitate habuisset.

IV. Est quod electi homines non pro apostatis angelis sed pro seipsis in cœlum assumantur; reprobi autem, vel angeli vel homines ut dissonæ chordæ apto loco ad consonantiam ponantur.

V. Quod de singulis angelorum ordinibus aliqui ceciderint; et quod electi homines stantibus angelis pro meritis associandi sint, similiter et reprobi singulis ordinibus lapsorum pro meritis aggregandi sint.

VI. Quod chorus apostolorum seraphim associandus sit; et ideo Petrus superior Michaeli sit in cœlo, quem Christus Deus homo principem Ecclesiæ

A constituit, et cui Roma, quæ est caput mundi, primatum obtulit.

VII. Quod homo sit angelo dignior, sed angelus homine felicior: eo quod angeli adorent hominem Deum, non homines angelum Deum.

VIII. Quod in Ecclesia sint novem ordines justorum secundum novem ordines angelorum.

IX. Quod Deus et angeli et animæ non habeant corpora, sicut justitia et sapientia; et quod sola mente videantur.

X. Quod corporalia corporeo visu, imagines spiritu, voluntates intellectu discernantur, et hoc modo per angelorum mentem discernantur.

XI. Quod angeli ætherea, dæmones aëria; homines terrena corpora habeant: et sicut nos vestes mutare possumus, ita dæmones sua corpora in varias figuras transformare, et angeli sua, prout velint, valeant permutare.

XII. Quod animabus corpore exutis forma corporis adhæreat: et quod Dominus post resurrectionem suam suum corpus prout voluit, exhibuerit.

CAP. I. *Quæstio prima: Quod Deus Pater omnia simul in Filio fecit, et quod hic mundus sensibilis illius archetypi umbra sit.*

Plerique arbitrantur hominem hac sola causa conditum, ut per eum instauretur lapsus angelorum. Quod si ita est, necessario sequitur, hominem nunquam fuisse conditum, si perstitisset in cœlo numerositas angelorum. Et si homo non fuisset conditus, nec hic mundus creatus, cujus ipse Dominus est constitutus, et qui propter eum creditur institutus. Quod si hic mundus factus non fuisset, consequenter nec infernus esset, qui utique in hoc mundo est positus et in quem trusus est diabolus, mox ut a cœlo est pulsus; sive aer iste, qui est pars mundi, in quo adhuc dicitur servari usque in diem iudicii. Si hoc verum esset, tunc falsum esset, quod ait evangelista: *Quod factum est in ipso, vita erat (Joan. i). Vita in Deo est Deus, dicente Filio Deo: Ego sum vita et veritas (Joan. xiv).* Quod si omne quod factum est, in Christo vita et veritas est, et vita et veritas est Deus; igitur omnis ista creatura est umbra vitæ et veritatis: et sicut semper fuit vita et veritas, ita semper fuit umbra ejus. Verbi gratia: Dictamen a me compositum, et adhuc non scriptum,

quodammodo in me vivit, quod quasi exemplar A inspicio, dum illud in tabulis scribo : et illud, quod foris scriptum apparet, est umbra illius non scripti, quod intus latet. Et exterius quidem potest redigi in nihilum, interius autem manet incorruptum; sed intrinsecus est simplex et uniforme, forinsecus multiplex et varium, scilicet in litteris et in dictionibus, et in syllabis et in casibus, in temporibus, in schematibus, in figuris. Sic universa creatura in divina mente concepta est simplex, invariabilis et æterna, in seipsa autem multiplex, variabilis, transitoria videlicet in generibus, in speciebus, in individuis. Manet autem in æternum qui creavit omnia simul; quasi diceret : Deus Pater Filium, id est, sapientiam suam ex se æternaliter genuit, in quo omnia simul fecit.

CAP. II. *Quæstio secunda : Quod universitas in modum cytharæ sit disposita, in qua diversa rerum genera in modum chordarum sint consonantia.*

Porro ante creationem angelorum scribitur : In principio fecit Deus cælum et terram (Gen. 1). Ad quid fecit cælum? Ut habitatio esset angelorum. Ad quid terram? Ut esset habitatio hominum. Summus namque opifex universitatem quasi magnam citharam condidit, in qua veluti varias chordas ad multiplices sonos reddendos posuit : dum universum suum opus in duo, vel duo sibi contraria distinxit. Spiritus enim et corpus quasi virilis et puerilis chorus gravem et acutum sonum reddunt, dum in natura dissentiant, in essentia boni conveniunt. Ipsi ordines spirituum reddunt discrimina vocum, dum archangeli angelos in gloria præcellunt, illos autem virtutes honore transcendunt, has vero potestates dignitate vincunt, et his Principatus superiores existunt. Horum gloriam Dominationes superant, ipsæque thronos in claritate non æquiparant; et hos Cherubim in scientia, Seraphim in sapientia obscurant. Qui omnes dulci harmonia consonant, dum concorditer suum factorem amando laudant : et singulis propria gloria sufficit, nec quis alterius donum concupiscit. Similiter corporalia vocum discrimina imitantur, dum in varia genera, in varias species, in individua, in formas, in numeros separantur : quæ omnia concorditer consonant, dum legem sibi insitam quasi timulos modulis servant. Reciprocum sonum reddunt Spiritus et corpus, angelus et diabolus, cælum et infernus, ignis et aqua, aer et terra, dulce et amarum, molle et durum, et sic cætera in hunc modum.

CAP. III. *Quæstio tertia : Quod sicut nullum genus pro altero, sed pro seipso sit conditum; ita homo non pro apostata angelo, sed pro seipso sit conditus; et ideo si nullus angelus cecidisset, homo tamen suum locum in universitate habuisset.*

Et notandum quod unusquisque in proprio loco fundatur, nec ullum pro alio locatur. In generibus quippe nec avis pro pisce nec piscis pro bestia, nec lapis pro arbore surgit, nec arbor pro lapide succedit. Similiter in speciebus nec aquila pro ciconia, nec palma pro oliva, nec topazius pro chrysolitho

A surgit : ita et homo in universitate habet suum proprium locum, sicut et angelus suum proprium. Igitur homo non est pro angelo, sed pro seipso creatus, alioquin majoris dignitatis vermis esset, qui proprium haberet, quam homo, qui proprio loco caret; et alterius locum occuparet sicque dissonantia in universitate fieret. Sed et Deus improvidus esset, qui aliquid in loco alterius poneret. Et quia hoc veritati repugnat, vera ratio probat : si omnes angeli in cælo permansissent, homo in cælo proprium locum pleniter habuisset. Post lapsum quorundam angelorum tot homines assumuntur in consortium persistentium, quot assumendi essent, si omnes permansissent; insuper tot, quot inde lapsi sunt : qui tamen non locum angelorum occupabunt, sed proprium locum implebunt.

CAP. IV. *Quæstio quarta : Quod electi homines non pro apostatis angelis, sed pro seipsis in cælum assumantur : reprobi autem vel angeli, vel homines ut dissonæ chordæ apto loco ad consonantiam ponantur.*

Quidam namque affirmant, quod pro apostatis angelis nec alii angeli nec homines reponantur : sicut nec pro damnatis hominibus, in Ecclesia alii homines vel angeli redonantur; sed stantes angeli in charitate firmati in sua numerositate permanent : et homines justi in sua multiplicatione proprium locum impleant. Deus enim, qui creavit omnia, ut sint, et nihil de creaturis suis patitur redigi in nihilum, ut non sit, cum sit melius esse, quam non esse : angelum et hominem per liberum arbitrium a summo bono ad minus bonum declinantes, quasi chordas in magna cithara dissonantes, de loco excellentium tulit, et in locum gravium posuit : in quo nullam dissonantiam faciant, sed universitati apte concinant. Sunt alii qui putant quod dimidia pars angelorum ceciderit, et ideo tot homines ad cælum ascensuri sint, quot angeli ibi remanserint. Et quia scriptum est : *Draco cauda sua traxit tertiam partem stellarum et misit eas in terram (Apoc. XII)*; sunt alii qui putant, tertiam partem angelorum corruisse, et hanc per electos homines restaurari oportere.

CAP. V. *Quæstio quinta : Quod de singulis angelorum ordinibus aliqui ceciderint : et quod electi homines stantibus angelis pro meritis associandi sint; similiter et reprobi singulis ordinibus tapso- rum pro meritis aggregandi sint.*

Item sunt alii, qui arbitrantur decem ordines angelorum fuisse, et decimum totum corruisse, inducitur evangelica parabola, quæ narrat, mulierem decem drachmas habuisse, et decimam perdidisse : unde adhuc vulgo dicitur, quia decimus chorus angelorum ceciderit. Nos autem sacræ Scripturæ auctoritate dicimus novem ordines angelorum fuisse, et esse, et de singulis ordinibus aliquos corruisse. Quod quidam de angelis ceciderint, testatur Joannes in Apocalypsi dicens : *Draco ille magnus, qui vocatur diabolus et Satanas, projectus est in terram, et angeli ejus cum eo missi sunt (ibid.)*. Item Dominus in Evangelio : *Ite in ignem æternum,*

qui præparatus est diabolo et angelis ejus (Matth. xxv). Idem de archangelis intelligitur : Qui enim in malitia malis angelis præsumunt de archangelis, fuerunt. De principibus dicit Psalmus : *Sicut unus de principibus cadetis* (Psal. lxxxv). Item Apostolus de principibus et potestatibus : *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principatus et potestates, adversus rectores tenebrarum harum, contra spirituales nequitias in cœlestibus* (Ephes. vi). Item Apostolus : *Exspoliavit principatus et potestates, triumphans illos in semetipso* (Colos. ii). Item Apostolus de aliis ordinibus : *Cum evacuerit omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem* (I Cor. xv). De thronis dicit Psalmista : *Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis?* (Psal. xciii). Throni sunt sedes : sedes iniquitatis appellati sunt, qui de thronis lapsi sunt. De Cherubin scribitur in Ezechiele : *Tu Cherub extentus et protegens in deliciis paradisi fuisti, corruisti de cœlo* (Psal. xciii). De seraphim in Job legitur : *Ipse est principium viarum Dei, et ipse est rex super universos filios superbiæ* (Job xl). Hic dixit : *Similis ero Altissimo* (Isa. xiv). Eisdem nominibus perditii homines secundum merita associandi erunt : electi autem homines secundum merita sanctorum angelorum ordinibus associandi erunt, dicente Domino : *Justi æquales angelis erunt*. Generaliter vero omnes Spirituum ordines angeli vocantur. Sed attendendum quod hæc disputatio videtur esse contraria Hieronymo, si tamen hujus dicta a nobis recte intelliguntur. Hieronymus dicit in sermone : *Cogis me, o Paula, de assumptione Virginis, quodam loco ita : sic itaque ubique confidenter sancta Dei canit Ecclesia, quod de nullo alio sanctorum fas est dicere et credere; ut ultra angelorum vel archangelorum merita transcendere. Iste vere dicit transcendere, cui etiam Gregorius concordare videtur. Asserit enim, quod omnis electus secundum differentiam meritorum sociandus sit ordinibus angelorum.*

CAP. VI. *Quæstio sexta : Quod chorus apostolorum seraphim associandus sit, et ideo Petrus superior Michaeli sit in cœlo, quem Christus Deus homo principem Ecclesiæ constituit, et cui Roma aucta est caput mundi, primatum obtulit.*

Sicut ergo leguntur novem ordines angelorum, ita in Evangelio a Domino ponuntur novem ordines electorum : Ex quibus pauperes Spiritu angelis, mites archangelis associantur, lugentes virtutibus, esurientes justitiam potentatibus cœquantur : misericordes principatibus, mundi corde dominationibus copulantur, pacifici thronis aggregantur : persecutionem patientes propter justitiam cherubin ; maledicta opprobria, mendacia propter Filium hominis sustinentes seraphim in gloria comparantur. Apostoli autem quos summus Dominus de hominibus elegit, et Ecclesiæ sponsæ suæ præfecit, summam chorum angelorum scilicet seraphim intrabunt ; quia ipsi pro nomine Jesu flagellati, contumeliamque passi, gavisii sunt. Igitur quantum ordo seraphim præcellit dignitate ordinem archangelo-

rum, tantum præcellit Petrus princeps apostolorum Michaeli unum de ordine archangelorum. Hinc est, quod Roma caput mundi Petro apostolo, non Michaeli archangelo primatum regiminis obtulit ; et universa Ecclesia per orbem non solum in privatis locis, sed etiam in præcipuis urbibus episcopalem sedem Petro contulit.

CAP. VII. *Quæstio septima : Quod homo sit angelo dignior, sed angelus homine felicior, eo quod angeli adorent hominem Deum, non homines angelum.*

Et cum homo tanta gloria per hominem sit exaltatus, quæritur : quis dignior sit, homo an angelus ? Resp. Absque dubio : homo est dignior, licet angelus sit felicior ; quia homo in Christo est Deus, quod non est angelus ; et angeli adorant supra se hominem Deum, non homines angelum. Angelus est felicior, quia semper in beatitudine mansit ; homo autem dignior, quia in miseria positus, contra vitia et dæmones pugnavit, virtute beatitudinem promeruit, quam angelus per gratiam Dei non amisit. Et angeli administratorii Spiritus dicuntur quia salus æterna hominibus per Christum danda, per eos administratur : sicut lex per ministerium angelorum scripta traditur, et oracula prophetarum per eos administrata creduntur. Hi non solum homini Christo sed et apostolis ministrabant, cum eos de vinculis vel de carcere solvebant. Igitur homo per Christum præcellit angelum dignitate ; ast angelus per Deum præcellit hominem felicitate.

CAP. VIII. *Quæstio octava : Quod in Ecclesia sint novem ordines justorum secundum novem ordines angelorum.*

Et quia beatis hominibus repromittitur æqualitas angelorum, ideo Ecclesia distinxit ordines fidelium secundum ordines eorum, scilicet in patriarchas, in prophetas, in apostolos, in martyres, in confessores, in monachos, in virgines, in viduas, in conjugatos. Similiter et officia illorum in novem discrevit videlicet in laicos, in ostiarios, in lectores, in exorcistas, in acolythos, in subdiaconos, in diaconos, in presbyteros, in episcopos.

CAP. IX. *Quæstio nona : Quod Deus, et animæ, et angeli non habeant corpora, sicut justitia, et sapientia, et quod sola mente videantur.*

Sed hæc a quibusdam quæritur, quali forma credantur angeli esse, qui leguntur sæpe hominibus apparuisse ? Quibus respondemus : Omne quod est, aut Spiritus est, aut corpus. Corpus habet tres dimensiones, longum, latum, altum : hæc tria præstant formam omni corpori. Spiritus autem non habet longum, nec latum, nec altum. Igitur nullam formam Deus et angelus habent, Evangelio testante : *Deus Spiritus est* (Joan. iv). Ergo Deus formam non habet ; quod vero Apostolus ait : *Cum in forma Dei esset* (Philip. ii), formam pro essentia posuit. Et angeli spiritus sunt, Psalmista dicente : *Qui facit angelos suos spiritus* (Psal. ciii) ; ergo et ipsi forma carent. Sed et animæ justorum Spiritus sunt, Scriptura clamante et dicente : *Spiritus, et animæ justorum, benedicite Domino* (Dan. iii) . animæ per-

continent ad vitam et sensum, spiritus ad rationem et intellectum; ergo nec ipsi formam habent. Ita autem est intelligendum de spiritibus, sicut de virtutibus, scilicet de justitia, de sapientia, etc.

CAP. X. *Quæstio decima: Quod corporalia corporeo visu, imagines spiritu, voluntates intellectu discernantur, etc.*

Sed dicit aliquis: Quomodo Spiritus personarum accipiuntur, si nulla forma circumscribuntur? Sciendum est quod tribus modis videmus, visu corporali corpora, spiritu imagines, mente cogitationes vel voluntates nostras. Hoc tertio modo videmus Deum et spiritus. Et sicut visu corporis, corpus hominis a corpore equi discernimus, et sicut spiritu imaginationem viri ab imaginatione mulieris sequestramus, et sicut mente scientiam grammaticæ a scientia dialecticæ separamus: sic personas spirituum intellectu discernimus.

CAP. XI. *Quæstio undecima: Quod angeli ætherea, dæmones aerea, homines terrea corpora habeant, etc.*

Angeli quoque habent corpora ætherea, dæmones aerea, homines terrea: et sicut homines possunt sua corpora decolorare, videlicet dealbare, et denigrare aut aliquam vestem contegere: ita possunt dæmones sua corpora in varias formas transfigurare, aut splendida ad decipiendum, aut tetra ad terrendum demonstrare, Apostolo dicente: *Ipse Satanas transfiguratur se in angelum lucis (II Cor. xi)*. Et ut nos pro voluntate vestes de illis vel de istis animalium velleribus induimus; sic dæmones nunc illarum vel illarum bestiarum formas induunt, scilicet vel leonis vel draconis vel alterius; unde scribitur: *Ne tradas bestiis animas confitentes tibi (Psal. LXXIII)*.

Angelorum corpora sunt simplicia, videlicet ex puro æthere facta. Æther est ignis, scilicet quartum elementum, non calore, sed perpetua luce serenum; unde de creatione angelorum scribitur: *Fiat lux (Gen. i)*. In his corporibus nobis apparent: et hæc pro rebus, quas administraturi sunt, mutant. Hinc est, quod Michael armatus Josue apparuit, cum populo Dei in adiutorium venit. Gabriel quoque in forma chrysolithi Danieli apparuit, cum Christi regnum præauntiavit. Raphael etiam Tobie præcinctus apparuit, cum Saram a dæmonio, patrem a cæcitate liberavit. Nascente Domino cum lumine apparuerunt, et eo resurgente vel ascendente in albis fulserunt. Mariæ ut juvenis apparuit angelus, Cæcilie vero alis fulgentibus.

CAP. XII. *Quæstio duodecima: Quod animabus corpore exutis forma corporis adhæreat, et quod Dominus post resurrectionem suam suum corpus prout voluit, exhibuerit. Resolvuntur objectiones adversus dicta.*

Sed et animabus corpore exutis forma corporis adhæret, in qua videri solent. Et hoc notandum, quod Dominus etiam post resurrectionem suam corpus suum transformaverit prout voluit: ideo a discipulis cognosci non potuit, a quibus aliquando subito evanuit. Hæc de spiritibus sufficiant. Superius dictum est, quod homo pro apostata angelo

non reponatur, sed pro seipso in cœlum, id est, in beatitudinem assumatur. Sed quia hoc durius quibusdam dictum videtur tota Scriptura clamante, numerus angelorum electis hominibus redintegrandus, enucleatius ratione duce elucidetur. Si omnes in mundo uno tempore simul hunc solem aspicerent singuli eorum totum illum viderent, nec quisquam inde de lumine ejus videret, quia totus eum respiceret. Si quis vero oculos clauderet, vel aliquo casu oculos amitteret, ipse solis se aspectu privaret; alii vero non magis nec minus viderent, quam si ille eum videret. Quod si videns de eo vel de alio nasceretur, non pro illo, sed pro seipso in universitate poneretur: et lumen solis non pro cæco, sed pro seipso videret, quod nihilominus faceret, si ille cæcus non fuisset. Porro si ille cæcus de universitate tolleretur ita, ut in nihilum redigeretur; aliqua nova persona, non de humano genere, pro eo crearetur, hæc forsitan pro eo jure posita diceretur. Sed cum cæcus suum locum in universitate, sicut videns suum, possideat, manifestum est, quod videns pro eo locum non teneat, sed iste in loco, id est in numero non videntium. Sic et de vita dici potest. Omnes quippe homines æqualiter vita fruuntur, et nullus pro alio vivit, licet alius sit alio sanior; et hic, qui moritur, vita privetur; hic vero qui nascitur, non pro mortuo, sed pro seipso vita fruatur. Non enim mortuus de universitate tollitur, sed in loco sive in numero viventium non ponitur. In hunc modum est de Deo et angelis sentiendum. Scriptura etenim testante: *Deus lux est, et in cœtenebræ non sunt ullæ (I Joan. i)*. Et iterum scribitur, quod sit *sol justitiæ (Malac. iv)*, in quem desiderant angeli prospicere. Hic est gaudium angelorum, ut ista lux est gaudium oculorum: hunc tamen omnes angeli aspexerunt, et singuli pro modo suo eam totum viderunt; quidam autem oculos mentis clauserunt, dum se a luce veritatis averterunt, et se illo lumine privaverunt. Se vero illo gaudio privasse, fuit a consortio angelorum corruisse: visio enim Dei est gaudium beatorum. Porro electi homines, qui ipsum gaudium percepturi sunt, id est qui illud lumen visuri sunt, quo ipsi privati sunt, non pro apostatis angelis, sed pro seipsis illud videbant: quomodo misericordes ipsi Deum videbunt, quem nihilominus visuri essent, si illi visione Dei privati non fuissent. Non enim potestate angeli de universitate penitus tolluntur, sed in loco gaudentium, vel in cœlo, hoc est, Deum æternam lucem videntium videre non censentur. Ideo autem electi homines pro eis reponi dicuntur, quia illo gaudio, vel illa luce fruuntur, qua illi privantur. Idcirco dixit Dominus homini: *Intra in gaudium Domini tui (Matth. xxv)*; quia gaudium Domini, subaudi Christi, est visio Patris Dei: in qua omnes beati gaudebunt, quando gaudium et lætitiā obtinebunt et fugiet dolor et gemitus.

Sed dicit aliquis: Rege a regno remoto vel defuncto, alius pro eo constituitur; sic angelo ca-

dente homo pro eo constituitur. Hic fallitur : in rebus quippe corporalibus, quod unus habet, alter habere non potest. Nam aurum quod ille habet, alter non habet quando iste aufertur, et isti datur, hic habet, ille non habet. Rex vivus solum regno potitur, defunctus autem penitus de rebus humanis tollitur ; item hic, qui pro eo constituitur solus sceptro insignitur. In spiritualibus autem non

A sic ; quia eandem virtutem multi similiter habere possunt, et eandem Grammaticæ scientiam plures habere poterunt. Sic Deum, qui est lux, vita et gaudium angeli et homines similiter habere poterunt ; quem soli non habebunt, qui visum mentis ab eo avertunt. Igitur homines non pro angelis restituantur, sed pro seipsis Deo, æterna luce, æterna vita, ac æterno gaudio perfruuntur.

LIBELLUS OCTO QUÆSTIONUM

DE ANGELIS ET HOMINE.

(Eruît ex cod. ms. inclytæ carthusiæ Gemnicensis ven. D. P. Leopoldus Wydemann, ejusdem loci bibliothecarius; edidit R. P. Bern. PEZIUS *Thes. Anecd. t. II, p. 1, col. 215.*)

CAP. I. *Utrum homo crearetur, si angelus in cœlo perstitisset.*

DISCIPULUS. Vellem mihi certa auctoritate monstrari, ac firma ratione probari, utrum homo crearetur, si angelus in cœlo perstitisset? cum enim auctoritas cujusdam magni dicat, ut impleretur electorum numerus, homo decimus creatur : videtur ad hoc solum facta multiplicitas hominum, ut impleretur imminuta numerositas angelorum, et sic consequenter ruina angeli fuit causa conditionis hominis.

MAGISTER. Nihil est aliud auctoritas, quam per rationem probata veritas : et quod auctoritas docet credendum, hoc ratio probat tenendum. Evidens scripturæ auctoritas clamat, et perspicax ratio probat : si omnes angeli in cœlo permansissent, tamen homo cum omni posteritate sua creatus fuisset. Iste quippe mundus propter hominem est factus ; mundus autem est cœlum et terra, et universa quæ ambitu continentur ; et valde absurdum credi videtur, ut stantibus angelis is non crearetur, propter quem universitas creata legitur. Ad hunc errorem removendum sacra Scriptura, futurorum præscia, ante creationem angeli et hominis exorsa est dicens : *In principio creavit Deus cœlum et terram (Gen. 1).* Ut quid cœlum? Ut esset utique habitatio angelorum. Ut quid terram? Ut videlicet esset habitatio hominum. Et huic sententiæ auctoritas illius magni viri, scilicet Gregorii, non refragatur, sed potius suffragatur : quia nimirum electorum numerus non in solis constitit angelis, sed in angelis simul et hominibus, et quia in novem ordinibus angelorum non erat perfectus numerus electorum, ut hic impleretur numerus, est homo decimus ordo creatus. Quod autem homo cum angelo sit creatus, testatur ipse creator Deus loquens ad Job : *Ecce Be-
nemoth, quem feci tecum (Job XL), quod est dicere :*

B Quando feci hominem, feci et angelum. Est autem dualis creatio hominis, una in æternitate per prædestinationem, altera sub temporalitate per formationem. De creatione prædestinationis scribitur : *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Et fecit Deus hominem ad imaginem et similitudinem suam (Gen. 1).* De creatione formationis scriptum est : *Formavit Deus hominem de limo terræ et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ ; et factus est in animam viventem (Gen. 11).* Qui enim manet in æternum, ait Scriptura, *creavit omnia simul (Eccli. xviii).* Omnia creavit simul per materiam, distinxit vero sex diebus per genera, per species, per formas, per numeros. Illi autem sex dies non sunt, ut isti volubiles, intelligendi, sed in æternitate fixi, ad quorum exemplar isti sunt facti. Et quia senarius numerus perfectus est, ideo sex diebus Deus omnia fecisse legitur : ut operatio Dei perfecta insinuetur ; quæ in sex partes distinguitur, scilicet in tria elementa et in tria ex his creata. Elementa quippe sunt ignis, aqua, terra ; et de igne creati sunt angeli, luminaria et sidera ; de terra vero homines, arbores, herbæ et animantia ; de aquis autem pisces et volucres. Est autem gemina aquarum natura, una crassa semper terræ adhærens, quæ mare dicitur, de qua pisces producti leguntur ; altera tenuis a terra suspensa, quæ aer dicitur, de qua volucres creatæ noscuntur. Quod autem angelus sit principium viarum Dei, scribitur in Job : homo vero ultima factura Dei legitur. Hinc per illum inchoatio, per istum vero consummatio operum Dei innuitur : cui omnis creatura reliqua subjicitur. Igitur sicut nec angeli pro perditis hominibus creantur, ita nec homines pro lapsis angelis creati creduntur, sed proprio loco gloriæ possidendo et decimum ordinem electorum implendo. Ideo autem orō perditis angelis dicuntur